

Türk Dünyasında Eğitim

Editör: Hakan DÜNDAR

2. Baskı

Editör: Prof. Dr. Hakan DÜNDAR

TÜRK DÜNYASINDA EĞİTİM

ISBN 978-605-318-422-5

DOI 10.14527/9786053184225

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2016, Ankara

2. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47479

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Türk coğrafyası incelendiğinde; Türkiye Türkleri, Balkan Türkleri, Gagavuz Türkleri, Kazaklar, Özbekler, Kırgızlar, Türkmenler, Karakalpaklar, Uygurlar, Tatarlar, Çuvaşlar, Başkurtlar, Ahıska Türkleri, Azerbaycan Türkleri, Dağıstan Türkleri, Saha (Yakut) Türkleri, Altay Türkleri, Tuva Türkleri, Irak Türkleri, Suriye Türkleri, Kıbrıs Türkleri, Kırım Türkleri gibi çok geniş bir milletin varlığından söz edebiliriz. Yukarıda sayılan, köklü bir tarih ve kültüre sahip Türk Milletlerinin bağımsız devletler halinde yaşadıkları coğrafya incelendiğinde ise Asya ve Avrupa kıtasında yoğunlaştıkları görülür.

Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında, 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin dağılması ile bağımsızlıklarına kavuşan Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile dünya üzerinde bağımsız yedi Türk devletinin varlığından söz edebiliriz. Bugün pek çok proje ile Türk Birlik ve Beraberliğini geliştirmeye çalışan bu ülkeler için en önemli ve temel ihtiyaç ortak eğitim programları ile daha kapsamlı ve sağlam işbirliklerinin kurulmasıdır. Bugün devletler düzeyinde en üst seviyede, Türk Keneşi (Türk Konseyi/ Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Keneşi-Konseyi), TÜRKPFA (Türk Parlamenterler Asamblesi), TÜRKSÖY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), Türk Akademisi gibi kurumların varlığı ve işbirlikleri Türk Dünyası açısından son derece önemli ve sevindirici gelişmelerdir. Ancak bu ülkeler arasında geliştirilecek ve her seviyede okul müfredatlarında yer alacak programların varlığı, özellikle yeni kuşak Türk Gençliği ve gelecekte her alanda kurulacak işbirliklerinin ve bütünlüğünün sağlanması açısından daha değerli olacaktır.

“Türk Dünyasında Eğitim” ismini verdiğimiz bu kitapta ise bağımsız yedi Türk Devletinin eğitim sistemleri incelenmiştir. Okul öncesinden yükseköğretime kadar her kademede eğitim programları ve uygulamaları hakkında güncel bilgilere yer verilen bu kitapta ayrıca Türk Devletlerinde özellikle, bağımsızlık sonrasında eğitim sistemlerinin güçlendirilmesi yönünde yapılan proje ve çalışmalara da yer verilmiştir. Kitapta Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın eğitim sistemleri incelenirken dersler, dil öğretimi ve özellikle lisanüstü düzeyde halen Sovyet Eğitim Sistemi özelliklerinin kendisini hissettirdiğini görmek mümkündür.

Bu kitabı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora eğitimlerine devam eden öğrencilerimle birlikte hazırladık. Türk Dünyası eğitim sistemlerinin, bir bütün olarak bir arada sunulduğu bu eseri Türkçe olarak paylaşmayı istedik.

Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti eğitim sistemlerini Yasemin Erman hazırladı. Azerbaycan eğitim sistemini Mehmet GÖK ve Mustafa Haki KUVEL birlikte hazırladılar. Kırgızistan eğitim sistemini Asem İDAYEVA, Özbekistan eğitim sistemini Cıldız MAMIROVA, Türkmenistan eğitim sistemini Kurtuluş Savaş KAZAK ve Kazakistan eğitim sistemini ise Perizad KORGOLDEVEYA

hazırladı. Kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen yazarlara teşekkür ediyorum. Asem, Cıldız, Kurtuluş ve Perizad yazdıkları bölümleri o ülkelerin ana dillerinden sınırlı olarak elde ettikleri bilgiler yanında çoğunlukla Rusça kaynaklardan elde ettikleri bilgilere dayalı olarak hazırladılar. Bu kitabın gelecekteki yeni baskılarında ya da benzer kitap hazırlıklarında, girişte de bahsedildiği üzere Türk Dünyasında yapılan ve kurumsallaşan iş birliklerinin eğitimin her kademesinde hızlı bir şekilde sürdürülmesini ve bu sayede eğitimle ilgili kaynakların Türk dillerinde hazırlanacak orijinal kaynaklardan elde edilmesini temenni ediyorum.

Bu kitabın bölüm yazarlarından sonra bir araya getirilmesi sürecinde ve tüm akademik yaşantım boyunca bana gösterdiği destekten dolayı eşim Seda' ya eğitim hayatına Ata Topraklarımızda başlayan kızım Eda Eslem ve Ela' ya sevgileriyle bana kattıkları güçten dolayı teşekkür ediyorum.

Ayrıca kitabın yayına hazırlanması ve basılmasında Pegem Akademi ailesi ve Servet SARIKAYA' ya gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Hakan DÜNDAR

Mart 2016

Bişkek-KIRGIZİSTAN

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. BÖLÜM: AZERBAJCAN EĞİTİM SİSTEMİ

Mehmet GÖK
MEB Bişkek Türk İlkokulu, Sınıf Öğretmeni
Mustafa Haki KUVEL
MEB Bişkek Türk Anadolu Lisesi, Kimya Öğretmeni

2. BÖLÜM: KAZAKİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Perizad KORGOLDEYEVA
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Okutman

3. BÖLÜM: ÖZBEKİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Arş. Gör. Cıldız MAMIROVA
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

4. BÖLÜM: TÜRKMENİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Arş. Gör. Kurtuluş Savaş KAZAK
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

5. BÖLÜM: KIRGIZİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Asem İDAYEVA
İngilizce Öğretmeni Bişkek Family School

6. BÖLÜM: KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Yasemin ERMAN
Matematik Öğretmeni, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Yüksek Lisans Öğrencisi

7. BÖLÜM: TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Yasemin ERMAN
Matematik Öğretmeni, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Yüksek Lisans Öğrencisi

İÇİNDEKİLER

Ön söz	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v
İçindekiler.....	vii
Şekiller Listesi	xii
Tablolar Listesi	xii

1. BÖLÜM AZERBAJYAN EĞİTİM SİSTEMİ

Örgün (Resmi) Eğitim	5
Okul Öncesi Eğitimi ve Özellikleri (Mektebeğeder Tahsil)	5
Genel Eğitim ve Özellikleri.....	8
İlkokul (İptidai Mektep) Eğitimi ve Özellikleri.....	10
Genel Orta Eğitim ve Özellikleri	12
Bütünleşik Lise (Tam Orta Eğitim) Eğitimi ve Özellikleri	13
Engelli Okulları ve İnternat Okulları.....	19
Mesleki Eğitim ve Özellikleri.....	20
Meslek Lisesi Eğitimi ve Özellikleri (İlk Peşe İhtisas Mektebi)	20
Meslek Yüksek Okulu Eğitimi ve Özellikleri (Orta İhtisas Tahsili).....	21
Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi	23
Eğitimin Finansmanı	23
Okul Yöneticilerinin Atanması.....	23
Yaygın Eğitim	24
Yetişkin Eğitimi	24
Serbest Eğitim.....	24
Okuldan Sonraki Eğitim (Mektepdenkenar Tahsil)	25
Yükseköğretim Sistemi	26
Üniversiteye Geçişte Uygulanan Sınavlar	26
Devlet Talebe Kabul Komisyonu (DTKK).....	28
Yükseköğretim	28

Üniversiteler.....	30
Yüksek Lisans (Magistratura).....	33
Doktora (Doktorantura).....	33
Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma (Bologna Süreci).....	35
Öğretmen Yetiştirme.....	36
Yararlanılan Kaynaklar	39

2. BÖLÜM KAZAKİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Okul Öncesi Eğitim.....	44
Genel Orta Eğitim	46
Okul Tipleri.....	47
Mesleki Eğitim	49
Okul Dışı Eğitim.....	51
Yükseköğretim	51
Yükseköğretim Türleri.....	51
Ulusal Tek Test Sınavı	54
İleri ve Hizmet İçi Eğitim	55
Yararlanılan Kaynaklar	59

3. BÖLÜM ÖZBEKİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Okul Öncesi Eğitim (Maktabgacha bo'lgan ta'lim).....	66
Genel Orta Eğitim (Umumiy o'rta ta'lim).....	69
Müdür Olarak Atanmak İçin Kriterler.....	73
Futbol Ağırlıklı Yatılı Okullar.....	73
Orta Uzmanlık ve Mesleki Öğretim (O'rta maxsus va kasb-hunar ta'limi).....	74
Yükseköğretim (Oliy ta'lim).....	76
Üniversite	77
Akademi	77
Enstitü.....	77

Hizmet İçi Eğitim ve Yeniden Eğitim (Kadrlarnı qayta tayyorlash).....	82
Okul Dışı Eğitim (Maktabdan tashqari ta'lim).....	83
Oğretmen Yetiştirme, Atama ve Oğretmen Statusu	83
Okul Öncesi Eğitim Kafedrasının Sunduğu Dersler	85
Eğitim Yönetim Organları.....	86
Bakanlar Kurulu'nun Eğitim Alanındaki Bazı Görevleri.....	86
Eğitim Alanında Temel Devlet Programları.....	88
Yararlanılan Kaynaklar	89

4. BÖLÜM

TÜRKMENİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Okul Öncesi Eğitim.....	93
Temel ve Ortaöğretim	94
Eğitim Programları	98
Mesleki Eğitim	104
Yükseköğretim	105
Lisansüstü Eğitim	106
Lisansüstü Eğitim Uzmanları Yetiştirme Sistemi.....	107
Doktora	109
Yükseköğretim Kurumlarında Doktora Hazırlık Amacıyla Araştırmacı Olarak Atanma	110
Aspirantura	111
Sınavlar	113
Uluslararası Değişim ve Yurt Dışında Eğitim Programları	114
Bilim ve Eğitimin Yönetimi.....	114
Öğretmen Yetiştirme.....	115
Eğitimin Finansı	116
Eğitim Sistemi Reformu	117
Kararnemeler, Türkmenistan Devlet Başkanı, Eğitim Sisteminin İyileştirilmesi Yasaları.....	120
Yararlanılan Kaynaklar	123

5. BÖLÜM KIRGIZİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Kırgızistan Eğitim Sisteminin Yapısı.....	127
Genel Eğitim Programları	129
Okul Öncesi Eğitim ve Özellikleri	129
Okul Eğitimi (İlk ve Ortaöğretim) ve Özellikleri	129
Okul Dışı Eğitim (Yaygın Eğitim)	130
Mesleki Eğitim Programları.....	131
Temel Mesleki Eğitim	131
Orta Mesleki Eğitim.....	131
Yüksek Mesleki Eğitim	132
Yükseköğretim Kurumlarından Sonraki Mesleki Eğitim	132
Tamamlayıcı Eğitim	133
Yükseköğretim Sistemi ve Özellikleri.....	133
Eğitim Kurumları	134
Eğitim Belgeleri	134
Kırgız Eğitim Sisteminin Finansmanı	135
Kırgızistan Öğretmen Yetiştirme Sistemi.....	135
Yararlanılan Kaynaklar	139

6. BÖLÜM KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Sistemi.....	141
Örgün Eğitim	145
Okul Öncesi Eğitimi ve Özellikleri	145
Temel Eğitim İlkokul Dönemi ve Özellikleri.....	146
Ortaöğretim ve Özellikleri.....	147
Mesleki Eğitim ve Özellikleri.....	148
Üniversiteye Geçişte Uygulanan Sınavlar	149

Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS).....	150
Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS).....	150
Yükseköğretim ve Özellikleri.....	151
Lisansüstü Eğitim ve Özellikleri.....	155
Yüksek Lisans Programı.....	155
Doktora Programı.....	155
Yaygın Eğitim.....	156
Öğretmen Yetiştirme Sistemi.....	157
Yararlanılan Kaynaklar.....	159

7. BÖLÜM TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Örgün Eğitim.....	165
Okul Öncesi Eğitimi ve Özellikleri.....	165
Temel Eğitim ve Özellikleri.....	166
Ortaöğretim ve Özellikleri.....	170
Mesleki Eğitim ve Özellikleri.....	173
Üniversiteye Geçişte Uygulanan Sınavlar.....	175
Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS).....	175
Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS).....	175
Yükseköğretim ve Özellikleri.....	176
Lisansüstü Eğitim ve Özellikleri.....	178
Yüksek Lisans Programı.....	178
Doktora Programı.....	179
Yaygın Eğitim.....	180
Öğretmen Yetiştirme Sistemi.....	181
Milli Eğitim Şuraları.....	183
Milli Eğitim Şurası.....	184
Milli Eğitim Şurası.....	184
Milli Eğitim Şurası.....	184
Yararlanılan Kaynaklar.....	186
Editörün ve Yazarların Özgeçmişleri.....	188

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Azerbaycan Örgün Eğitim Sisteminin Aşamaları	4
Şekil 2.1: Kazakistan Eğitim Sistemi Şeması	43
Şekil 2.2: Kazakistan Cumhuriyeti Öğretmenler ve Eğitim Sisteminde Çalışanlar İçin İleri Eğitim Enstitüsü Yapısı Şeması	57
Şekil 3.1: Özbekistan Eğitim Sistemi Şeması (Фергана, 2010)	63
Şekil 3.2: Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Şeması	86
Şekil 3.3: Yüksek ve Orta Uzmanlık ve Meslek Öğretimi Bakanlığı Şeması	87
Şekil 3.4: Halk Eğitimi Bakanlığı Şeması	87
Şekil 4.1: Türkmenistan'ın Eğitim Basamakları (12 yıllık zorunlu eğitime göre)	92
Şekil 5.1: Kırgızistan Eğitim Sistemi Şeması	128
Şekil 6.1: Kıbrıs Türk Milli Eğitim Sistemi Şeması	145
Şekil 7.1: Türk Milli Eğitim Sistemi Şeması	165
Şekil 7.2: Temel Eğitim Şeması	166

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Okul Öncesi Eğitimle İlgili İstatistikî Bilgiler	7
Tablo 1.2: İlkokul 1-6. Sınıflar İçin Haftalık Ders Saatleri Sayısı	11
Tablo 1.3: Teknik Alanda Uygulanan Haftalık Ders Saatleri Sayısı	15
Tablo 1.4: Sosyal Bilimler Alanında Uygulanan Haftalık Ders Saatleri Sayısı (Azerbaycan dilinde)	16
Tablo 1.5: Fen Bilimleri Alanında Uygulanan Haftalık Ders Saatleri Sayısı Planı (Azerbaycan dilinde)	17
Tablo 1.6: Okuldan Sonraki Eğitime İlişkin İstatistikî Bilgiler	26
Tablo 1.7: Yükseköğretim ile İlgili İstatistikî Bilgiler	30
Tablo 1.8: Kafkas Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Müfredat Programı	37
Tablo 3.1: 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı Özbekistan Cumhuriyeti Halk Eğitim Bakanlığı'na Ait İstatistikî Bilgiler	65
Tablo 3.2: İlköğretim I. Kademedeki Öğretilen Dersler (1-4. sınıflar)	70
Tablo 3.3: Yükseköğretim Lisans Çerçeve Programı	79

Tablo 4.1: Türkmen Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin Birinci Kademe (Sovat) Haftalık Ders Çizelgesi.....	100
Tablo 4.2: Türkmen Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin İkinci Kademe (Bilim) Haftalık Ders Çizelgesi	101
Tablo 4.3: Rus Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin Birinci Aşama (Sovat) Haftalık Ders Çizelgesi.....	101
Tablo 4.4: Rus Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin İkinci Aşama (Bilim) Haftalık Ders Çizelgesi.....	102
Tablo 4.5: Kazak ve Özbek Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin Birinci Kademe (Sovat) Haftalık Ders Çizelgesi.....	103
Tablo 4.6: Kazak ve Özbek Dilinde Eğitim Veren Genel Ortaöğretim Okulları İçin İkinci Kademe (Bilim) Haftalık Ders Çizelgesi	103
Tablo 6.1: Yıllara Göre KKTC'de Yaygın Eğitimden Faydalanan Öğrenci Sayısı	157
Tablo 7.1: İlkokul ve Ortaokul Haftalık Ders Çizelgesi	168
Tablo 7.2: Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi	171

1. BÖLÜM

AZERBAYCAN EĞİTİM SİSTEMİ

Mehmet GÖK

Mustafa Haki KUVEL

Modern Azerbaycan eğitim sisteminin temelleri XIX. Yüzyılın ikinci yarısında ve XX. Yüzyılın başlarında hız kazanan çağdaş okulların açılmaya başlamasıyla atılmıştır (Çamalan, 2011; 36). Azerbaycan eğitim sisteminin gelişmesindeki en önemli dönüm noktası 1969 yılında Haydar ALİYEV'in KP (Komünist Parti) MK (Merkez Kurulunun) nın birinci kâtibi seçilmesi ve gerçekleştirdiği çok amaçlı çalışmalar (Bahşaliyev, 2007; 85).

Azerbaycan'da zorunlu eğitimin 11 yıla çıkarılması ve ücretsiz olması 1989 yılında gerçekleştirilmiştir (Nesirov, 2007; 86).

Azerbaycan Cumhuriyeti 1991 yılında bağımsızlığına kavuştuktan sonra Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçiş yapmış ve buna bağlı olarak; yeni ders programlarının hazırlanması, Latin alfabesiyle yeni kitapların basılması, okul binalarının fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve yeni binaların yapılması gibi bir dizi sorunla baş etmek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda; okulların modernizasyonu konusunda ve eğitim sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Özel okulların açılması bir sisteme bağlanmıştır. Özellikle 2006 yılından sonra yirmiden fazla özel program ile ülkede eğitim sistemi yeniden yapılandırılmış, okullar bilgi teknolojileri ile donatılmıştır. Eğitim sisteminin uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi için özel bir komisyon kurulmuş; eğitim sistemi ve eğitim kurumlarının yenilenmesi için Haydar ALİYEV fonuna özel görevler verilmiştir. İlham ALİYEV'in devlet başkanı olduğu dönemdeki ülkenin ekonomik koşullarına bağlı olarak devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay önceki dönemlere göre 5,5 kat artarak 1, 8 milyar dolara ulaşmıştır (Yılmaz, 2013; 42-43).

Azerbaycan eğitim sistemi 19 Haziran 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren eğitim kanunu ile düzenlenmiştir. Azerbaycan eğitim sisteminin genel özellikleri Azerbaycan Anayasası'nın eğitim hakkı bölümünün 42. Maddesinde yer alan ifadelere göre aşağıdaki genel özellikleri içerir:

- I. Her vatandaşın eğitim alma hakkı vardır.
- II. Devlet; parasız, zorunlu ilköğretim alma hakkı sağlar.
- III. Eğitim sistemi devletin kontrolü altındadır.
- IV. Devlet özel yetenekli kişilerin maddi olanaklarına bakılmaksızın eğitimlerine devam etmelerini sağlar.
- V. Devlet eğitimin asgari standartlarını belirler.

19 Haziran 2009 tarihinde onaylanan ve yürürlüğe giren eğitim kanunu ile daha önce çıkarılan kanun ve çeşitli uygulamalar geçersiz olmuştur.

Azerbaycan eğitim kanununun 4. maddesinde eğitimin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir.

- Azerbaycan Devleti karşısında; kendi sorumluluklarının farkında olan, halkın milli ananelerine ve demokratik ilkelerine, insan haklarına ve bağımsızlığına saygı gösteren, vatanseverlik ve Azerbaycanlılık ideallerine sadık olan, bağımsız ve oluşturmacı düşünen vatandaşlar ve şahsiyetler yetiştirmek.
- Milli, manevi, evrensel ve insani değerleri koruyan ve ortaya çıkaran, geniş dünya görüşüne sahip, girişimci ve yeniliklere açık, teori ve uygulama becerisine sahip, çağdaş ve rekabet kabiliyetine sahip olan ve alanında uzman olacak kişileri hazırlamak.
- Sistemleştirilmiş; bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması ve uzmanlığın her zaman artırılmasının sağlanarak, öğrencilerin; sosyal hayata ve yararlı çalışma faaliyetine (iş hayatına) hazırlamak.

Azerbaycan Eğitim Sisteminin ilkeleri eğitim kanununun 3. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır (Azerbaycan Eğitim Kanunu, World Data On Education, 2010: 2):

1. **Hümanistlik:** Milli ve evrensel değerlerin, kişi hak ve özgürlüğünün geliştirmek, yakın çevre ve insanlara; saygı göstermek ve hoşgörülü davranmaya öncelik verilmesini ifade eder.
2. **Demokratiklik:** Öğrencilerin özgür düşünme ruhunun geliştirilmesi, eğitimin; devlet ve sosyal esaslar üzerine kurulması ve yönetilmesi, yetki ve özgürlüğün genişletilmesi, eğitim kurumlarının özerkliğinin artırılmasını ifade eder.
3. **Birliktelik:** Bütün vatandaşların aynı şartlarda eğitim almasına imkân verilmesi ve eğitim hakkının sağlanmasını ifade eder.

4. **Millilik ve Laiklik:** Milli ve evrensel değerlerin korunması ve bunlar arasında düşünce birlikteliğinin sağlanması esasında laik eğitim sisteminin oluşturulması ve geliştirilmesini ifade eder.
5. **Keyfiyetlik:** Eğitimin mevcut standartlarının; kurallara, sosyo-ekonomik taleplere, kişinin, toplumun ve devletin ilgisine (maraqına) uygun olmasını gerektirir.
6. **Verimlilik:** Eğitimin ve bilimsel oluşturmacılığın her zaman geliştirilmesi, faydalı ve sonuca dönük çağdaş metotlarla teşkil edilmesini ifade eder.
7. **Süreklilik:** Mevcut eğitim standartlarının, eğitim programları ve planlar temelinde, eğitimin birkaç seviyede sağlanması ve eğitimin hayat boyu devam etmesini ifade eder.
8. **Miras Bırakma:** Eğitim alanında elde edilen bilgi ve becerilerin sonraki kuşaklara aktarılmasını ifade eder.
9. **Liberalleşme:** Eğitim alanında elde edilen eğitim faaliyetlerinin açıklığının genişletilmesini ifade eder.
10. **Bütünleşme:** Milli eğitim sisteminin, dünya eğitim sistemine uygun hale getirilmesi ve verimli bir biçimde katılımının sağlanması gerektiğini ifade eder.

Azerbaycan Cumhuriyeti eğitim kanununun 7. Maddesinde, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim kurumlarında eğitim dili Azericedir. Ancak; toplumun talepleri, vatandaşların ve eğitimi sağlayan kişilerin isteği doğrultusunda belirli eğitim kurumlarında, yabancı ve azınlık dillerinde de eğitim verilebilmektedir. Eğitim dilinin Azerice dışında başka dillerde gerçekleştirilebileceğini Azerbaycan Anayasası'nın 45. maddesi garanti altına almaktadır. 45. Maddeye göre; ülke vatandaşlarının istediği dilde eğitim almasına, araştırmalar yapmasına izin verilmektedir. Fakat, yabancı ve azınlık dillerinde verilen eğitim, devlet standartlarına uygun olmalı ve aynı zamanda bu kurumlarda; Azerbaycan dili ve edebiyatı, Azerbaycan tarihi ve coğrafyası derslerinin öğretilmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir (Mammadov, 2008; 27, Agamaliyev, 1999).

Azerbaycan'da: devlet okulları, belediyeye ait okullar ve özel okullar eğitim hizmetini sağlamaktadır. Azerbaycan eğitim kanununun 15. Maddesinin 2. Fıkrasında; devlet, belediyeler, Azerbaycan veya başka ülke vatandaşları veya tüzel kişilikleri, herhangi bir ülkenin vatandaşı olmayan kişiler eğitim kurumu kurup işletebilmektedir. Ancak, başka ülke vatandaşları veya tüzel kişileri ile herhangi bir ülkenin vatandaşı olmayan kişilerin kurduğu eğitim kurumlarında çalışacak